The background of the image shows a desk with several papers and a pen. One paper is a newspaper with dense text, another is a lined notebook page, and a third is a plain sheet of paper. A pen lies diagonally across the papers. The overall scene is a study or workspace.

**ВИМОГИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ І ЗАХИСТУ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ
РОБОТИ МАГІСТРА З ПСИХОЛОГІЇ**

Як написати та захистити курсову роботу з психології: методичні рекомендації / укладачі О.А. Краєва, О.М. Лозова.

Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка , 2020. 19 с.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри практичної психології. Протокол № 3 від 1.04.2020 р.

I. Загальні вимоги

Випускна кваліфікаційна робота магістра є роботою науково-методичного характеру. За своїм змістом вона повинна відповідати сучасному рівню розвитку науки та суті наукового завдання. Випускну роботу потрібно подати в такому вигляді, який дозволяє оцінити, наскільки повно відображені і обґрунтовані в ній положення, висновки та рекомендації, їхня теоретична новизна та практична значущість.

Сукупність поданих на захист результатів має свідчити про наявність у студента навичок і умінь проведення наукової роботи в обраній сфері. Науковий рівень випускної роботи мусить відповідати програмі навчання. Її виконання має не тільки вирішувати наукові завдання, але й продемонструвати рівень наукової кваліфікації автора, готовність самостійно вести науковий пошук, бачити професійні проблеми, володіти найбільш загальними методами дослідження, розробляти конкретні методики для збору матеріалу, аналізувати та узагальнювати одержані дані й робити відповідні висновки (згідно з поставленими в випускній роботі дослідницькими завданнями).

Випускна робота повинна містити титульну сторінку, зміст, вступ, основну частину (2-3 розділи), висновки до кожного розділу, загальні висновки список використаних джерел, а також додатки (за необхідності). Обсяг основного змісту роботи (без списку використаних джерел і додатків) – 70-90 сторінок комп'ютерного набору.

При написанні випускної роботи студент має обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати. Якщо використовується запозичений матеріал без посилань на автора та джерело, випускна робота знімається з розгляду незалежно від стадії проходження (без права повторного її захисту).

У випускній роботі необхідно стисло, логічно та аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології. Її подають до захисту у вигляді спеціально підготовленого рукопису в твердому переплетенні, у двох екземплярах.

II. Етапи роботи

1. Вибір теми. Вибір теми для випускної роботи не повинен мати випадковий характер. Студент уже протягом написання курсової роботи має визначитись у своїх наукових інтересах, у межах яких він хотів би працювати й далі. Тематику випускних робіт розробляє випускова кафедра, затверджує її на засіданні; схвалює теми Вчена рада Інституту людини. Проте студент має право не тільки вибору теми із запропонованого кафедрою списку, але й можливість запропонувати свою тему з необхідним обґрунтуванням доцільності її

розробки, наприклад, досліджувати далі, поглиблювати і розвивати результати своєї курсової роботи.

При обранні теми студент мусить враховувати свої науково-пізнавальні інтереси, нахили, а також такі фактори, як актуальність теми, її наукове і практичне значення, ступінь висвітлення питання в науковій літературі, доступність бази дослідження та ін.

Назва теми випускної роботи повинна бути, по можливості, короткою, відповідати обраній спеціальності та суті вирішеної наукової проблеми (завдання), вказувати на мету дослідження і його завершеність. Іноді для більшої конкретизації до назви слід додати невеликий (4-6 слів) підзаголовок. У назві не бажано використовувати ускладнену термінологію псевдонаукового характеру. Треба уникати назв, що починаються зі слів «Дослідження питання...», «Дослідження деяких шляхів...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «Профорієнтаційна консультація як...» та ін., в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

2. Планування роботи. Після затвердження теми на засіданні випускової кафедри практичної психології необхідно спланувати час для роботи над нею. Терміни виконання студент визначає разом з керівником, враховуючи конкретні умови, свої індивідуальні особливості, бюджет часу. Студент звітує на кафедрі про стан виконання випускної роботи не менше трьох разів: про результати теоретичного аналізу проблеми (перший розділ), про результати емпіричного дослідження (другий, або другий і третій розділ) та на попередньому захисті роботи. Звітування передбачає особисту присутність студента та наявність у нього роздрукованого варіанту розділу з висновками. Члени методичної комісії кафедри проводять зі студентом співбесіду з метою контролю готовності розділу і надання порад методичного характеру. Під час другого звіту (про виконання емпіричного дослідження) студент має представити на кафедру заповнені учасниками емпіричного дослідження бланки методик. Третє слухання передбачає повну готовність роботи (повний обсяг, завершені підрахунки, висновки) і проходить у формі попереднього захисту з презентацією її основних результатів. За результатом попереднього захисту методична комісія кафедри практичної психології приймає рішення про допуск студента до захисту роботи перед державною Екзаменаційною комісією.

Випускна робота «має бути подана здобувачем другого (магістерського) освітнього рівня **в друкованому та електронному варіантах не пізніше ніж за 30 календарних днів до початку роботи державної Екзаменаційної комісії.** За відсутності своєчасного подання магістерської роботи до визначено терміну, кафедра має право не допустити здобувача другого (магістерського) освітнього рівня до складання державної підсумкової атестації як такого, що не виконав вимоги навчального процесу Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка. У протоколах засідань кафедри, в порядок денного яких включено питання щодо стану підготовки магістерських робіт, фіксується стан виконаного наукового проекту з відсотковою деталізацією» (Рішення Вченої ради Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка від 16 листопада 2016 року).

Таким чином, не пізніше, ніж за 30 днів до початку роботи державної Екзаменаційної комісії випускна робота має бути подана на кафедру:

в електронному вигляді

у роздруковому вигляді, в кількості 2 екземплярів, зшитих твердою папітуркою разом із супровідними документами.

Під супровідними документами маються на увазі такі документи: відгук наукового керівника; рецензія від кандидата психологічних наук, що працює в Інституті людини Університету; завірена круглою печаткою рецензія від кандидата психологічних наук, що працює в іншій організації; довідка про перевірку роботи в системі «Антиплагіат» (скріншот). З метою своєчасного отримання довідки про відсутність плагіату студент мусить заздалегідь, не менше ніж за 10 днів, розмістити роботу в системі «Антиплагіат» (посилання реєстрації : <http://resbase.kubg.edu.ua/user/signup/> для того щоб додати магістерську роботу <http://resbase.kubg.edu.ua/user/login/>).

При складанні календарного плану особливо суттєвим є дотримання логічної послідовності виконання етапів роботи. Встановлення конкретних термінів проведення дослідження не тільки сприяє самоорганізації студента, а й дає можливість своєчасно отримати допомогу наукового керівника, який має на всіх етапах виконання випускної роботи здійснювати консультування студента, уточнювати зміст роботи, контролювати хід підготовки випускної роботи.

3. Розробка наукового апарату дослідження. Науковий апарат випускної роботи (актуальність теми, об'єкт і предмет дослідження, його мета і гіпотеза, завдання дослідження, методи дослідження та ін.) визначається у *вступі*.

Актуальність обраної *теми* – це її наукове та практичне значення, тобто усвідомлення того, де можна загалом або частково використати її результати: в діяльності самого студента або після успішного захисту вони стануть надбанням широкого кола людей, яких цікавить ця проблема. У зв'язку з цим тема випускної роботи має бути актуальною, а сама робота містити матеріали, корисні для практиків.

Обґрунтування актуальності теми дослідження здійснюється на основі аналізу проблемної ситуації, яка відображає суперечність між реальним станом об'єкта дослідження та сучасними завданнями (наприклад, особистісний розвиток майбутнього фахівця у процесі реформування вищої освіти в Україні). Опис актуальності не повинен бути багатослівним – обсягом 1,5 – 2 сторінки. При формулюванні актуальності доцільно проаналізувати хто з науковців вивчав проблему, дотичну до обраної студентом для дослідження (це можуть бути послання на кандидатські дисертації, монографії, наукові статті).

Наприклад:

Тема роботи «Психологічні причини відмов матерів від немовлят в Україні»

Актуальність і доцільність дослідження. Материнство і дитинство належать до тих соціальних феноменів, які найбільш чутливі до соціально-економічних трансформацій у суспільстві. Свідченням цього є негативна тенденція останніх років щодо відмов породіль

від немовлят. Причини цього соціального явища – економічні, морально-етичні, психологічні. Найбільш очевидним є зв'язок цієї проблеми з економічною ситуацією в державі та станом сім'ї у ній, а також морально-психологічним кліматом у суспільстві. Однак причини і наслідки такого явища не вичерпуються прямою залежністю від проблем економічного характеру, більш тісно вони пов'язані з суспільним життям і моральними цінностями.

Так, за даними Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту кількість відмов від новонароджених у пологових будинках у 2006 році становила 998, а вже на кінець 2009 року – 1246. Ці цифри є свідченням того, що в Україні існує проблема раннього соціального сирітства, не забезпечується одне з базових прав Конвенції ООН про права дитини – права на сім'ю.

Причини та характеристики девіантного материнства розкрито у працях російських (В. Брутман, С. Данилова, М. Єрміхіна, М. Колпакова, Т. Нікітіна, Р. Овчарова, В. Раміх, Г. Філіпова) та вітчизняних (Л. Гридковець, Н. Даниленко, Н. Кодацька, М. Нестеренко, О. Швець, Н. Яремчук) психологів.

За останнє десятиліття вітчизняними науковцями здійснено низку досліджень, присвячених питанням роботи з юними матерями (І. Братусь), формуванню у молоді навичок усвідомленого батьківства (Т. Гусак, В. Кравець, Г. Лактіонова), оцінці потреб дитини та сім'ї (І. Зверева, З. Кияниця, Ж. Петрочко).

Наступним етапом є визначення науково-методологічного апарату дослідження.

Об'єкт дослідження – частина об'єктивної (психологічної, педагогічної та ін.) реальності, яку потрібно дослідити.

Предмет дослідження – якийсь конкретний бік, аспект, властивість або відношення об'єкта дослідження. *Об'єкт* – це ціле; предмет – якась його частина. *Предмет* наукового дослідження міститься в межах об'єкта як вузька, чітко окреслена частина реальності, яка безпосередньо досліджується.

Наприклад, *об'єкт дослідження* – генезис професійного мислення студентів педагогічного вищого навчального закладу, а *предмет дослідження* – розвиток творчого професійного мислення майбутніх учителів засобами активних методів навчання. Чітке формулювання об'єкта і предмета дослідження (не занадто широкого та не дуже вузького) дає змогу дослідникові отримувати справді наукові, конкретні знання, які можна реально впроваджувати в навчальний процес.

Потрібно зазначити, що той самий об'єкт дослідження може мати кілька предметів дослідження. Наприклад, *об'єкт психологічного дослідження* – адаптація першокурсників до навчання у вищій школі. Його *предметом* може бути, наприклад: 1) особливості дидактичної адаптації першокурсників до вивчення психології у ВНЗ; 2) індивідуально-особистісні та соціально-психологічні чинники успішної адаптації першокурсника до ВНЗ; 3) особливості соціальної адаптації першокурсників до умов спільної діяльності в студентській академічній групі та ін.

Після визначення об'єкта та предмета надзвичайно важливо в науковому дослідженні визначити мету, сформулювати гіпотезу та окреслити його завдання.

Мета наукового дослідження – головний елемент структури і надзвичайно важливий методологічний інструмент дослідження.

Для правильного визначення мети дослідження потрібно чітко з'ясувати:

1. Сутність досліджуваної проблеми та її головні суперечності, основні проблемні питання теоретичного та (або) експериментального характеру, які підлягають вирішенню шляхом наукового дослідження.

2. Сучасне теоретичне знання, яке може бути використане для пояснення структури і законів функціонування об'єкта, який вивчається.

3. Основні шляхи та обсяги необхідного теоретичного та (або) експериментального обґрунтування предмета дослідження.

4. Відомі в психології (або провідній щодо об'єкта дослідження науці) методи і засоби для проведення теоретичного та (або) експериментального вивчення предмета.

Не потрібно формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Треба, наприклад: *«Теоретично обґрунтувати та експериментально апробувати програму стимулювання самоактуалізації майбутніх педагогів у навчально-виховному процесі ВНЗ»* або *«Теоретично обґрунтувати й експериментально підтвердити вплив когнітивно-стильових відмінностей особистості майбутніх психологів на їхнє професійне становлення»*.

Гіпотеза випускного **дослідження** – це зроблене на основі аналізу наукових джерел, власних висновків і спостережень припущення про основні результати дослідження. У ній можливо зазначити динаміку, розвиток визначених показників, які характеризують певне явище, передбачити умови ефективності одержаних результатів, сформулювати їхнє значення для процесу підготовки фахівців у вищій школі.

Для правильної розробки та побудови гіпотези потрібно:

1. Однозначно встановити рівень основних суперечностей між найменш розробленими питаннями проблеми дослідження.

2. Уточнити невизначені або заново введені наукові поняття як елементи предмета дослідження, на основі логіки дослідження дати їхнє однозначне трактування, якщо потрібно – визначити у вигляді припущення нове поняття.

3. Чітко визначитися в розумінні явища, яке є об'єктом дослідження, усвідомити його структуру, функції та зв'язки.

4. Дати критичний аналіз взаємозв'язку елементів, які вивчаються, та узагальнити (синтезувати) отримані знання в гіпотезу дослідження.

5. Чітко і лаконічно обґрунтувати основні моменти та методи теоретичної і емпіричної перевірки гіпотези.

Від гіпотези залежить окреслення конкретних **завдань дослідження**. Останні визначають вибір методів і розробку конкретних методик, які є основою проведення подальшого дослідження.

Основними методологічними вимогами до виокремлення завдань дослідження є такі:

1. Завданнями дослідження називають проблемні запитання, відповіді на які необхідні для досягнення мети дослідження.

2. Визначення, формулювання і послідовність викладу завдань дослідження мають чітко відповідати його темі, об'єкту, предмету, меті та

гіпотезі.

3. Сукупність поставлених у дослідженні завдань повинна бути мінімальною, достатньою для досягнення мети дослідження.

Наведемо приклади розробки методологічних засад дослідження конкретної випускної роботи.

Приклад 1.

Тема випускної роботи: «Ціннісні орієнтації у формуванні особистості майбутнього психолога».

Об'єкт дослідження – формування особистості студента-психолога в процесі професійної діяльності.

Предмет дослідження – становлення ціннісних орієнтацій у структурі особистості майбутнього психолога в процесі його професійної підготовки.

Мета – виявити особливості становлення ціннісних орієнтацій особистості студентів I-V курсів.

Гіпотеза дослідження: У процесі професіоналізації особистості студента закономірно змінюється зміст ціннісних орієнтацій, перетворюється їхня структура, що і буде визначати їхню динаміку з I по V курси.

Завдання дослідження: 1) Визначити місце і роль ціннісних орієнтацій у професійному становленні особистості студента як майбутнього психолога.

2) Якісно охарактеризувати змістовний бік ціннісних орієнтацій, які визначають професійну спрямованість майбутнього психолога.

3) Розкрити динаміку ціннісних орієнтацій унаслідок професіоналізації особистості студента.

Приклад 2.

Тема випускної роботи: «Система корекційної виховної роботи вчителя початкової школи з педагогічно занедбаними дітьми».

Об'єкт дослідження – корекційно-виховна робота вчителя з педагогічно занедбаними дітьми, які виявляють агресію.

Предмет дослідження – психолого-педагогічні умови корекційно-виховної роботи з педагогічно занедбаними дітьми молодшого шкільного віку.

Мета – визначити зміст корекційно-виховної роботи та умови її ефективності з педагогічно-занедбаними молодшими школярами.

Гіпотеза дослідження: Якщо корекційно-виховну роботу будувати на основі знань причин виникнення агресивності дітей, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини, можна значно підвищити ефективність виховної роботи з подолання таких проявів.

Завдання дослідження: 1) Проаналізувати стан розробки зазначеної проблеми в теорії та практиці.

2) Визначити критерії оцінки агресивності дитини та показники ефективності корекційної роботи з нею.

3) Визначити індивідуальні особливості дітей молодшого шкільного віку з педагогічною занедбаністю.

4) Розробити зміст корекційно-виховної роботи вчителя початкових класів з педагогічно занедбаними дітьми та визначити умови її ефективності.

Вступ до випускної роботи містить також узагальнений опис методів та

організації дослідження. **Метод дослідження** – (від гр. μέθοδος – шлях дослідження, спосіб пізнання) – нормативний обґрунтований спосіб проведення наукового дослідження. Це шлях наукового пізнання, який впливає із загальних теоретичних уявлень про сутність об'єкта дослідження.

Методи збору емпіричних фактів обираються за метою та завданнями дослідження:

- *описати факти*: спостереження, аналіз продуктів діяльності, бесіда, інтерв'ю, анкетування, вивчення життєвого шляху (біографічний метод) та ін.;
- *виміряти психічні явища* – тести;
- *визначити особливості* – констатувальний (природний або лабораторний) експеримент;
- *знайти фактори, виявити психологічні умови розвитку та перетворити явище* – формувальний психолого-педагогічний експеримент.

Для наукового вирішення психологічної проблеми зазвичай використовується комплекс методів, розробляється і реалізовується певна методика (сукупність методів у дії).

Розробляючи **план експериментального дослідження**, можна обрати один із трьох його шляхів:

1. **Лонгітюдний план** (шлях, зріз): вивчаються одні й ті самі досліджувані протягом тривалого часу та поетапно проводиться аналіз із порівнянням результатів зрізів.

2. **Поперечний план** реалізовується методом порівняння окремих груп досліджуваних різного віку.

3. Можна застосовувати **комбінований план**, коли досліджуваними є люди різних вікових груп, але за однією з них (наприклад, одна експериментальна група студентів) проводиться тривале спостереження (лонгітюдне дослідження), а наприкінці порівнюють результати з іншою (контрольна група).

Для обробки одержаного дослідницького матеріалу застосовують відомі в психологічній науці **статистичні методи**: кореляційний аналіз – числове співвідношення двох різних змінних; факторний аналіз – для визначення спорідненості окремих психологічних тестів на основі порівняння коефіцієнтів кореляції кожного з них. Ефективність вимірювання незалежно від умов проведення визначається поняттям «надійність» і «валідність».

Надійність – ступінь узгодженості результатів, які дослідник одержує при багаторазовому застосуванні методики виміру. Надійна міра заслуговує довіри, дає стійкі результати, які можна відтворити.

Валідність – це показник точності, з якою методика вимірює те, для чого вона створена, а також адекватність методу поставленому завданню дослідження.

Вступ містить також короткий опис наукової та практичної новизни випускного дослідження, а також особливості апробації результатів дослідження, наприклад, на практиці, в доповідях на конференціях або семінарах.

Потрібно вказати також *базу дослідження* (де проводилося дослідження) і *опис вибірки* (хто був охоплений дослідженням і скільки респондентів брало участь).

Наприкінці вступу вказується *структура* (з яких елементів складається робота) і *обсяг роботи* (кількість сторінок, таблиць, схем, використаних джерел, додатків).

Таким чином, вступна частина випускного дослідження дуже важлива за своєю значущістю, адже спрямовує подальшу дослідницьку роботу студента.

4. Аналіз літератури з обраної теми.

Наступним етапом роботи є складання критичного огляду літератури з обраної теми. Якщо у вступі лише коротко і аргументовано пояснюється, чому актуальна в науковому і практичному аспекті ця тема, доводиться необхідність її опрацювання, то ретельний огляд джерел з обраної теми виокремлюється в окремий розділ. Виклад матеріалу можна вести або в хронологічній послідовності, або за проблемними питаннями. Вибір того чи іншого варіанта залежить від характеру теми і зібраного матеріалу, глибини висвітлення окремих питань у науковій літературі.

Наприкінці першого розділу на підставі теоретичного аналізу літератури та її узагальнення формулюються вихідні положення, які й будуть взяті студентом за основу його дослідження, визначатимуть вибраний напрям наукового пошуку.

При доборі літератури з теми необхідна серйозна і кропітка робота, бо слід враховувати, що з кожної проблеми лише за останні десятиліття примножена велика кількість літератури, обсяг якої з кожним роком збільшується. Для полегшення роботи треба використовувати бібліотечні інформаційно-пошукові системи, корисними є також електронні ресурси мережі Інтернет.

Отримана наукова інформація закріплюється в тексті випускної роботи у вигляді словесного або ілюстративного матеріалу, в яких студент впорядковує на свій розсуд наукові факти, доводить наукову цінність або практичну значущість тих чи інших теоретичних положень, називаючи авторів і покликаючись на джерела, з яких запозичені матеріали або окремі результати.

5. Розробка основної частини роботи. Основна частина випускної роботи вміщує виклад основних методів дослідження та відповідних методик. У ній з вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень із виокремленням того нового, що вноситься в розробку означеної проблеми. Студент повинен оцінювати повноту вирішення поставлених завдань, визначати достовірність одержаних результатів (характеристик, параметрів), порівнювати їх з аналогічними результатами українських і зарубіжних дослідників, обґрунтовувати необхідність подальших досліджень.

У процесі обробки одержаного матеріалу виникають, звичайно, окремі питання, деякі з яких студент може вирішити самостійно, звертаючись до першоджерел, до літератури. Проте бувають питання, які потребують консультації з науковим керівником.

При оформленні дослідницького матеріалу корисно складати таблиці,

графіки, схеми, діаграми, які обов'язково аналізуються і пояснюються.

Наприкінці емпіричної (експериментальної) частини дослідження повинні бути висновки про підтвердження (або не підтвердження) гіпотези дослідження.

6. Формулювання загальних висновків. У загальних висновках описуються найважливіші наукові та практичні результати, одержані в випускній роботі, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (завдання), її значення для науки і практики. Висновки мають бути узгоджені із завданнями дослідження.

У висновках необхідно наголосити на якісних і кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати їхню достовірність, викласти рекомендації щодо їхнього використання і подальшого дослідження проблеми.

7. Складання списку використаних джерел і оформлення додатка.

Список використаних джерел слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Можна його також розміщувати в порядку згадування джерел у тексті за їх наскрізною нумерацією.

До *додатків* доцільно включати допоміжний матеріал, що необхідний для повноти сприйняття роботи: проміжні математичні доведення, формули і розрахунки; таблиці і графіки допоміжних емпіричних даних; методики, протоколи і матеріали дослідження; довідки про впровадження тощо.

8. Підготовка до захисту і захист випускної роботи.

Готуючись до захисту виконаної випускної роботи, студент складає тези або конспект свого виступу. У ньому він повинен коротко пояснити причини обрання теми, обґрунтувати її актуальність, висвітлити історіографію проблеми, охарактеризувати джерельну базу вивчення питання, коротко повідомити зміст своєї роботи за розділами, а також про те, що виявлено в процесі дослідження. Бажано зазначити, де і ким можуть бути використані одержані в дослідженні результати.

При підготовці до захисту треба визначитися, який матеріал доцільно подати у презентації (визначення, таблиці, малюнки, схеми, діаграми тощо). Вона має містити не більше 10 слайдів. Потрібно також заздалегідь продумати відповіді на можливі запитання під час захисту.

Захист випускної роботи відбувається публічно на засіданні державної екзаменаційної комісії. Порядок захисту випускної роботи встановлено Положенням про державні екзаменаційні комісії. Студент повинен пред'явити ДЕК два екземпляри оформленої згідно з вимогами, надрукованої і переплетеної роботи, а також підписаний відгук наукового керівника і дві рецензії – внутрішня (з кафедри, де виконувалася випускна робота) і зовнішня (від фахівця з науковим ступенем, який працює в цій галузі на іншій кафедрі або в іншому ВНЗ).

Дипломанту надається час для виступу (7 хв.), після чого він відповідає на запитання членів ДЕК. Відповідь повинна бути короткою, але чіткою, обґрунтованою і вичерпною.

Після захисту випускна робота зберігається на випусковій кафедрі і в бібліотеці інституту.

III. Вимоги до оформлення випускної роботи

Випускна робота повинна свідчити про вміння студента стисло, логічно та аргументовано викласти зміст і результати дослідження, а оформлення її тексту має відповідати загальним вимогам.

Випускну роботу друкують за допомогою комп'ютерного набору на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210мм x 297мм) з міжрядковим інтервалом 1,5 до тридцяти рядків на сторінку. Шрифт Times New Roman розміром 14.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий – не менше за 20мм, правий – не менше за 10мм, верхній – не менше за 20мм, нижній – не менше за 20мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, рядок – чорного кольору середньої жирності. Щільність тексту роботи має бути однаковою.

Титульна сторінка випускної роботи повинен включати:

- найменування вищого навчального закладу та назву кафедри, де виконана робота;
- прізвище, ім'я та по батькові автора;
- назву роботи; шифр і найменування спеціальності;
- прізвище та ініціали наукового керівника, науковий ступінь, учене звання;
- місто і рік захисту;

На титульному аркуші за підписом завідувача кафедри зазначається «Допущена до захисту».

Зміст подають на початку роботи. Він містить: найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів, зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатка.

Текст основної частини випускної роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти. Заголовки структурних частин роботи «Зміст», «Перелік умовних скорочень», «Вступ», «Розділ», «Висновки», «Список використаних джерел», «Додатки» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацу в розрядці в підбір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервалам. Кожну структурну частину роботи треба починати з нової сторінки.

Нумерація. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою випускної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок роботи. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини випускної роботи, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел, не мають порядкового номера (тобто не можна друкувати: «І. ВСТУП» або «Розділ 3. ВИСНОВКИ»). Номер розділу ставлять після слова «Розділ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Підрозділи (пункти) нумерують у межах кожного розділу (підрозділу). Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу (пункту) повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу), «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому самому рядку йде заголовок підрозділу (пункту).

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини

Кафедра практичної психології

Випускна кваліфікаційна робота магістра

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Шифр групи: ППм-1-17-1.4д

Спеціальність: 053 Психологія

(практична психологія)

Романенко Надія Вадимівна

Науковий керівник,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри практичної психології

Краєва О. А.

Київ – 2020

Зразок оформлення змісту

Зміст

Вступ.....	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	
1.1. Теоретичні засади поняття «професійна ідентичність».....	
1.2. Основні психологічні механізми формування професійної ідентичності медичних працівників.....	
1.3. Психологічні особливості професійної ідентичності медичних працівників.....	
1.4. Модель професійної ідентичності медичного працівника	
Висновки до 1 розділу.....	
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	
2.1. Методи та організація емпіричного дослідження.....	
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження психологічних особливостей професійної ідентичності медичних працівників.....	
Висновки до 2 розділу.....	
РОЗДІЛ 3. ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	
3.1. Опис тренінгової програми «_».....	
3.2. Практичні рекомендації щодо розвитку професійної ідентичності медичних працівників.....	
Висновки до 3 розділу.....	
Загальні висновки.....	
Список використаних джерел.....	
Додатки.....	

Ілюстрації (рисунок, схеми, графіки та ін.) і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Рисунок, схеми, графіки, діаграми, гистограми та ін. позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер рисунку, його назву і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією

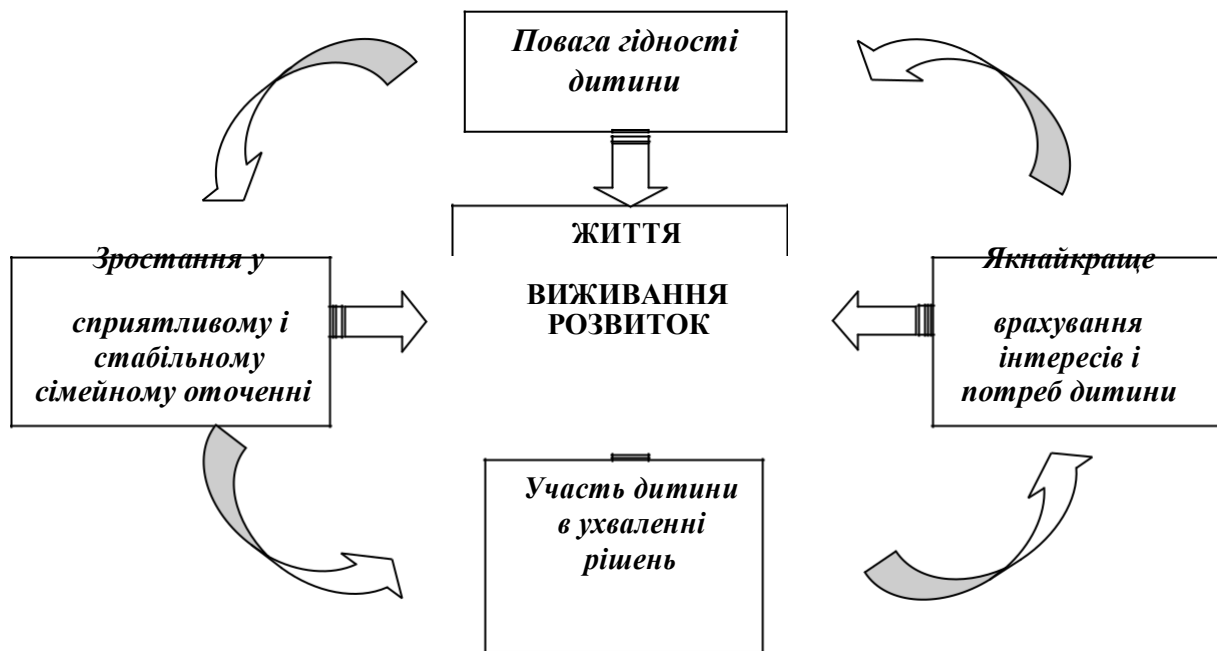

Рис 1.2. Принципи розвитку дитини в сім'ї

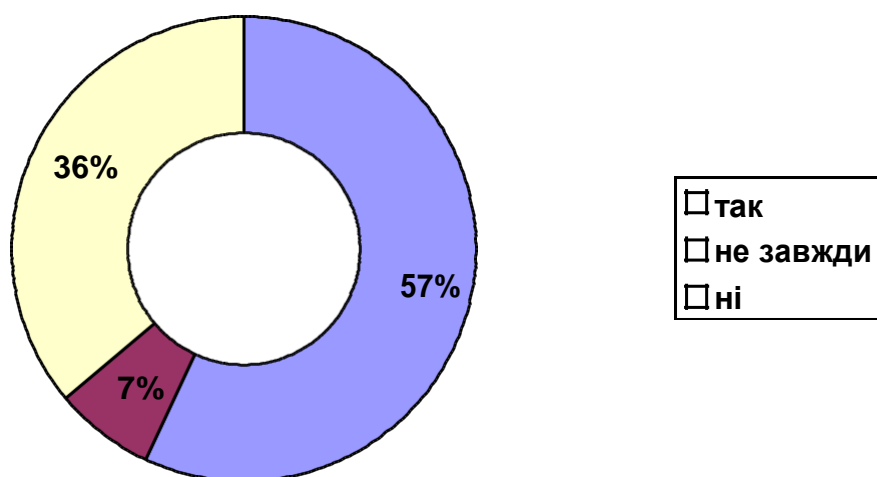

Рис. 2.1. Результати відповідей респондентів на запитання «Чи завжди ви ретельно ставитеся до виконання самостійних робіт?» (n=26)

У даному випадку «(n=26)» означає, що на згадане запитання дали відповіді 26 респондентів.

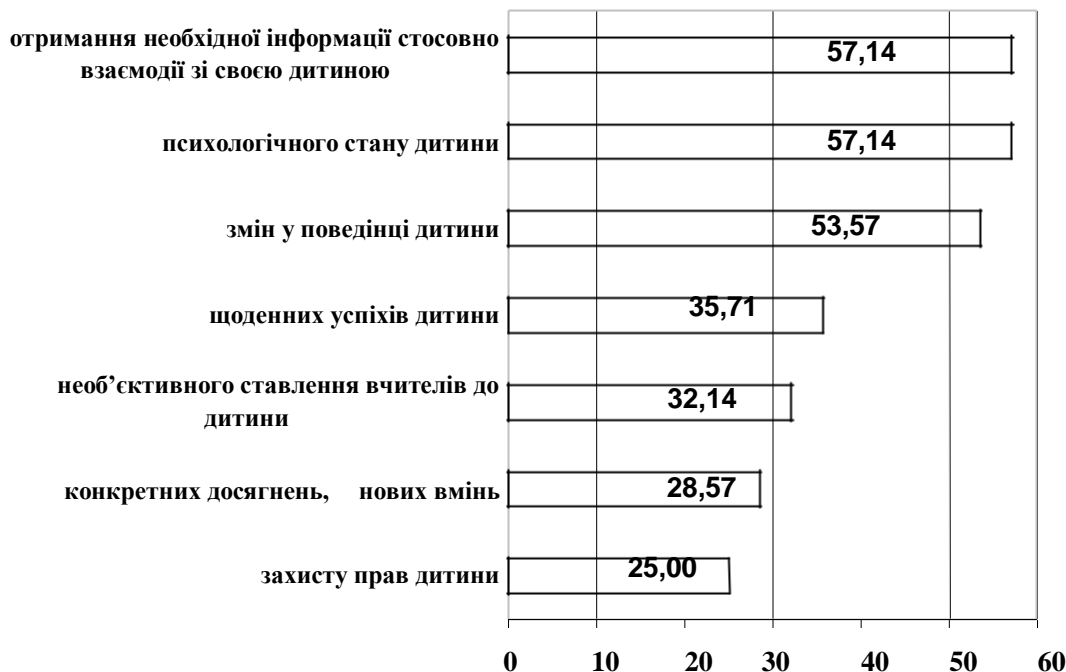

Рис. 2.2. Розподіл відповідей шкільних психологів на запитання «З яких питань до Вас найчастіше звертаються батьки дітей з особливостями психофізичного розвитку?», (%)

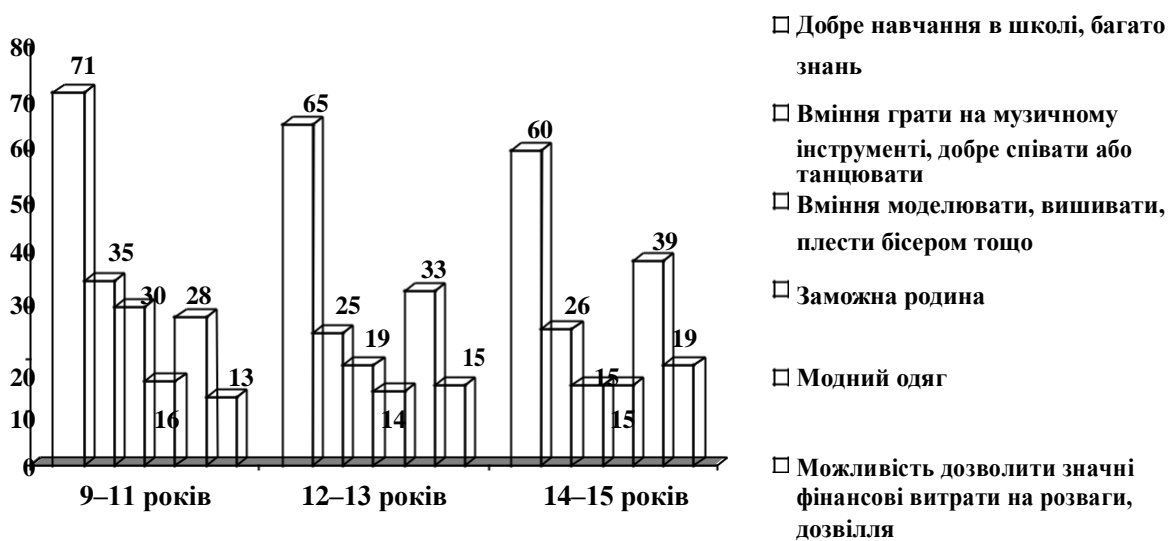

Рис. 2.3. Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Що у колі твоїх однолітків-друзів, знайомих може викликати повагу?», (%)

Після розміщення ілюстрації (будь-якого типу) має бути текст, який містить інтерпретацію, доповнення стосовно матеріалу, який унаочнено ілюстрацією. Не припускається розміщення ілюстрацій одна за одною, без зазначених доповнень.

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують курсивом напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 1.2».

Таблиця 1.1

Групи причин відмов матерів від немовлят

Групи причин	Перелік причин
Психологічні	емоційна та психологічна незрілість низька толерантність до стресів емоційна нестабільність егоцентризм, зосередженість на власних проблемах інфантильність переживання почуття несправедливості та нестачі любові психічні розлади невирішеність дитячих і пубертатних конфліктів високий рівень тривожності, фобії небажана вагітність
Сімейні	осуд батьків відсутність психологічної підтримки з боку рідних виховання у неповній чи неблагополучній сім'ї відмова партнера від батьківства страх втрати партнера через дитину вагітність заміжньої жінки від іншого чоловіка
Соціально-демографічні	юне материнство наявність у жінки неповнолітніх дітей пізня вагітність народження дитини з тяжкими патологіями

Правила цитування та посилання на використані джерела. При написанні випускної роботи потрібно робити посилання на використані джерела, ідеї і висновки, на яких розроблюється проблема і вирішуються завдання дослідження, а також на рисунки, таблиці, матеріали додатка, які наводяться в самій роботі. Це дає змогу відшукати документи і перевірити

достовірність цитованих відомостей, допомагає краще з'ясувати зміст тексту випускної роботи.

Загальні **вимоги до цитування** такі:

а) текст цитати починають і закінчують лапками і наводять у тій граматичній формі, в якій його подано у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання;

б) цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора; пропуск окремих слів при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками;

в) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути дуже точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів;

г) кожна цитата і непряме цитування обов'язково супроводжуються посиланням на джерело за його порядковим номером у «Списку використаних джерел», наприклад, [5], [34], [5-7], [12; 18; 31]. Якщо використовують відомості з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати також номери сторінок із джерела, на яке дано посилання в роботі, наприклад, [6, с. 15], [17, с. 123-125].

«Наприклад, Ю. Л. Ханін наводить у цьому зв'язку думку А. Ухтомського: «...Так звані «суб'єктивні» показання настільки ж об'єктивні, як і будь-які інші, для того, хто вміє їх розуміти і розшифровувати» [16, с. 24];

«За даними І. В. Дубровиної, І.М. Імедадзе, А.М. Прихожан [18; 24; 56], якщо до 14-15 років переважає *міжособистісна тривожність*, пов'язана, насамперед, зі стосунками з однолітками (друзями, однокласниками), то в 16-17 років починає домінувати *самооціночна тривожність*, зумовлена необхідністю особистісного самовизначення і вибору подальшого життєвого шляху».

На всі таблиці, рисунки, які є в роботі, мають бути посилання в тексті, до того ж слово «таблиця», «рисунок» у тексті пишуть скорочено, наприклад: «у табл.1.2», «на рис.3.2».

Вимоги до оформлення списку використаних джерел. Вимоги до оформлення списку використаних джерел. Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після загальних висновків. Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв. Джерела, як уже було сказано раніше, можна розміщувати одним із таких способів: в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у порядку появи покликів у тексті, у хронологічному порядку. Відомості про джерела, включені до списку, необхідно оформляти за міжнародним бібліографічним стандартом АРА (<http://www.bibme.org/citation-guide/APA/book>).

Приклади оформлення відомостей про джерела:

Книги (посібники, монографії)

Один автор

Автор, А.А. (Рік публікації). Назва книги. Місто (повністю): Видавництво.

Рубинштейн, С.Л. (1999). Основы общей психологии. Санкт-Петербург: Питер Ком.

Орап, М.О. (2014). *Психологія мовленнєвого досвіду особистості*. (Монографія). Тернопіль: Підручники і Посібники.

Два автори

Автор, А.А., & Автор, Б.Б. (Рік публікації). Назва книги. Місто (повністю): Видавництво.

Подольак, Л.Г. & Юрченко, В.І. (2006). *Психологія вищої школи*. Київ: ТОВ «Філ-студія».

Від трьох до шести авторів

Автор, А.А., Автор, Б.Б., & Автор, В.В. (Рік публікації). Назва книги. Місто (повністю) : Видавництво.

Ушакова, Т.Н., Павлова, Н.Д., & Зачесова, И.А. (1989). *Речь человека в общении*. Москва : Наука.

Азарян, О.М., Локтев, Е.М., Халлір, Б., Соболев, В.О., & Гаркуша Д.В. (2009) *Сучасні тенденції розвитку торговельної мережі України*. (Монографія). Донецьк : Дон НУЕТ.

Якщо більше шести авторів, сьомий та наступні автори позначаються «et al.» Якщо більше шести авторів, сьомий та наступні автори позначаються «et al.»

Книга під заголовком (За редакцією)

Редктор(и). (Ред.). (Рік публікації). Назва книги. Місто (повністю): Видавництво.

Радзиховская, В.К. (Ред.). (2003). *Психолінгвістика в очерках и извлечениях*. Москва: Издательский центр «Академия».

Багатотомне видання (Автор і редактор(и))

Автор, А.А. (Рік видання). Назва видання (Кількість томів). Редактор(и), Місто (повністю): Видавництво.

Выготский, Л.С. (1982). Собрание сочинений (Т. 1–6). А.Р. Лурия & М.Г. Ярошевский (Ред.). Москва : Педагогика.

Періодичні видання (журнали, збірники наукових праць)

Електронна стаття з кодом DOI

Один автор

Автор, А.А. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Випуск (Номер), сторінка(и). doi: xxxx

Акімова, Н. (2017). Психолінгвістичний код сайтів новин: колективне авторство. *Психолінгвістика*, 22(1), 15–25. doi: 10.5281/zenodo.1087458

Одінцова, А. (2017). Психолінгвістичні маркери мовлення осіб у різних емоційно-психічних станах. *Психологічні перспективи*, 29, 280–291. <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2017-29-280-291>

Два автори

Автор, А.А., & Автор, Б.Б. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Номер, Сторінка(и). doi: xxxx

Акімова, Н., & Акімова, А. (2018). Розуміння тексту як специфічний вид розуміння. *Психолінгвістика*, 24(1), 27–46. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2018-24-1-27-46>

Від трьох до п'яти авторів

Автор, А.А., Автор, Б.Б., & Автор, В.В. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Номер, Сторінка(и). doi: xxxx

Князева, Е.Г., Тихонова, Е.В., & Курбаков, И.А. (2019). Психолінгвістическое исследование конфликтотенных языковых единиц в современном медийном дискурсе. *Вопросы психолінгвістики*, 1(39), 102–117. doi: 10.30982/2077-5911-2019-39-1-102-117

Ахутина, Т.В., Корнеев, А.А., Ощепкова, Е.С., Панкратова, Я.Р., & Матвеева, Е.Ю. (2019). Понимание грамматических конструкций и построение рассказа учащимися 1-3 классов. *Вопросы психолінгвістики*, 1(39), 58–81. doi: 10.30982/2077-5911-2019-39-1-58-81

Якщо більше шести авторів, сьомий та наступні автори позначаються «та ін.» / «et al.»

Автор, А.А., Автор, Б.Б., Автор, В.В., Автор, Г.Г., Автор, Д.Д., Автор, Е.Е., та ін. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Номер, Сторінка(и). doi: xxxx

Fan, X., Miller, B. C., Park, K. E., Winward, B. W., Christensen, M., Grotevant, H. D., et al. (2006). An exploratory study about inaccuracy and invalidity in adolescent self-report surveys. *Field Methods*, 18(3), 223–244. <https://doi.org/10.1177/152822X06289161>

Якщо більше восьми авторів, після шостого та перед восьмим ставиться трикрапка «...»

Автор, А.А., Автор, Б.Б., Автор, В.В., Автор, Г.Г., Автор, Д.Д., Автор, Е.Е., ... Автор, Ж.Ж. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Номер, Сторінка(и). doi: xxxx

Wolchik, S.A., West, S.G., Sandler, I.N., Tein, J., Coatsworth, D., Lengua, L., Griffin, W.A. (2000). An experimental evaluation of theory-based mother and mother-child programs for children of divorce. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(5), 843–856. doi: 10.1037//0022-006X.68.5.843

Якщо DOI відсутній, але є online доступ до статті

Автор, А.А. (Рік публікації). Назва статті. Назва періодичного видання. Випуск(Номер), сторінка(и). Режим доступу <http://xxxx>

Глоzman, Ж. (2015). Семантические и грамматические категории в норме и патологии. *Східноєвропейський журнал психолінгвістики*, 2(1), 34–42. Режим доступу: http://eepl.at.ua/_ld/0/64_eejpl_journal_2.pdf

Автор і редактор(и) збірника наукових праць

Автор, А.А. (Рік публікації). Назва публікації. А.А. Редактор & Б.Б. Редактор (Ред.), Назва збірника наукових праць (Кіл-сть томів / випусків). (Номер тома / випуска, сторінки). Місто (повністю):

Видавництво.

Бондаренко, А.К. (2012). Понимание как фактор успешности когнитивной и коммуникативной деятельности языковой личности. Е.Г. Борисова & Н.В. Аниськина (Ред.), *Понимание в коммуникации. Человек в информативном пространстве* (Т. 1–2). (Т. 1, с. 74–78). Ярославль – Москва : Изд-во ЯГПУ.

Матеріали (тези) конференції

Автор

Автор, А.А. (Рік видання). Назва матеріалів, Назва конференції (Місто проведення, дата проведення), (сторінки).

Місто (повністю): Видавництво

Ахутина, Т.В. (2016). Смысл, смысловое поле и модель ситуации текста. Е.Ф. Тарасов (Отв. ред.), *Материалы XVIII Международного симпозиума по психолінгвістике и теории коммуникации «Теория речевой деятельности: практика и эксперимент»* (г. Москва, 24–26 мая 2016 г.). (Часть 1–2). (Часть 1, с. 19–24). Москва: Издательство «Канцлер».

Автореферат дисертації

Автор, А.А. (Рік видання). Назва автореферату. (Вихідні дані). Місто (повністю)

Автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата наук

Ваганова, Н.А. (2006). *Розуміння старшими дошкільниками нової інформації у вербальній і візуальній формах*. (Автореф. дис. канд. психол. наук). Київ.

Автореферат на здобуття наукового ступеня доктора наук

Орап, М.О. (2014). Психологічні основи організації мовленнєвого досвіду особистості. (Автореф. дис. д-ра психол. наук). Київ.

Дисертації

Автор, А.А. (Рік видання). Назва дисертації. (Вихідні дані). Місто (повністю)

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук

Ваганова, Н.А. (2006). *Розуміння старшими дошкільниками нової інформації у вербальній і візуальній формах*. (Дис. канд. психол. наук). Київ.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук

Кулиш, Л.Ю. (1984). *Психолінгвістическі аспекти воспріятия устной речи (зависимость воспріятия от речевых характеристик говорящего)*. (Дисс. д-ра филол. наук). Киев.

Електронні ресурси

Автор книги (Не вказана дата публікації)

Автор, А.А. (без дати). Назва книги. Режим доступу: <http://xxxxx>

Богин, Г.И. (н.д.). *Типология понимания текста*. Режим доступа: <http://linguistics-online.narod.ru/index/0-240>

Книга без автора (Вказана дата публікації)

Cambridge Local Examinations Syndicate. (2001). *Quick placement test [measurement instrument]*. Retrieved from <http://www.vhsaschaffenburg.de/cms/media/download/238/oxford-test.pdf> .

Публікація (Немає автора і дати)

Актуальные проблемы психолінгвістики (н.д.). Режим доступа: <https://studopedia.info/3-25968.html>

Вимоги до оформлення додатків. Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках після «Списку використаних джерел». Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток має мати заголовок, надрукований угорі малими літерами, починаючи з першої великої, і бути симетрично розташованим щодо тексту сторінки. Вони мають бути оформлені як продовження курсової роботи й розташовані в порядку згадування в тексті посилань на них. Кожний додаток починають з нової сторінки. У правому верхньому кутку пишуть слово «Додаток» і велика літера, що його позначає (*наприклад*, Додаток А). Додатки слід позначити послідовно великими літерами української абетки (за винятком літер Г, Г, Є, І, Ї, О, Ч, Ь).